

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Романової Ганни Миколаївни на дисертаційне дослідження
Галецького Сергія Миколайовича на тему
«Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів
іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій»,
представленого на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних
наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти**

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами відповідних галузей науки

Сьогодні перед педагогічною освітою постає завдання формування викладача іноземних мов інноваційного типу, важливою складовою компетентності якого є комунікативна, що входить до визначених Радою Європи навичок XXI століття. Ефективне навчання іноземних мов забезпечує впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, оскільки надає можливість студентам отримати доступ до широкої навчальної інформації та вдосконалити іншомовне спілкування, актуалізувати критичне та креативне мислення майбутніх фахівців, забезпечити розвиток уміння вирішувати комунікативні іншомовні завдання в умовах переходу від суб'єкт-об'єктної до суб'єкт-суб'єктної освітньої парадигми, вибору ефективної стратегії навчання.

Зважаючи на вищезазначене, дисертаційне дослідження Галецького Сергія Миколайовича на тему «Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій» є актуальним і своєчасним.

Важливо відзначити, що дисертаційне дослідження виконано у межах комплексної наукової теми «Сучасні технології викладання англійської мови та інтерпретації текстів світової літератури» кафедри англійської мови та літератури Національного університету «Острозька академія» (державний реєстраційний номер 0116U003796). Це підтверджує теоретичну та практичну значущість роботи.

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Дисертантом:

- визначено змістову структуру комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов з використанням сучасних ІКТ;

-теоретично обґрунтовано модель формування комунікативної компетентності означених фахівців засобами інформаційно-комунікаційних технологій;

-проаналізовано зміст та обґрунтовано ресурсні можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх викладачів іноземних мов.

3. Нові факти, одержані здобувачем

Дисертаційна робота С.М.Галецького є комплексним теоретико-експериментальним дослідженням, у якому розроблено теоретичні і методичні засади формування комунікативної компетентності означених фахівців засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

У дисертаційному дослідженні С.М. Галецького:

удосконалено зміст, форми та методи формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов, уточнено сутність базових понять дослідження «комунікативна компетентність», «викладач іноземних мов», «інформаційно-комунікаційні технології»;

подальшого розвитку набули положення теорії та методики формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов, а також теоретичні та прикладні аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підготовки фахівців.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Вивчення джерельної бази (324 найменування, з них 38 – іноземними мовами), яке здійснив здобувач, дає підстави стверджувати, що вихідні дані дисертаційної роботи є ґрунтовними, базуються на аналітичному матеріалі і дають змогу виокремити істотні суперечності, на розв'язання яких було спрямовано дослідження. Аналіз використаних джерел дав змогу дисертанту всебічно висвітлити педагогічні аспекти досліджуваної проблеми; методологічні підходи до змісту, форм, методів формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Здійснений автором категоріально-понятійний аналіз досліджуваної проблеми надав йому змогу визначити сутність базових понять дослідження.

Аналіз тексту дисертації С.М.Галецького, автореферату та змісту публікацій дисертанта дають змогу дійти висновку про наукову обґрунтованість і достовірність викладених автором результатів.

Викладений у вступі науковий апарат дисертаційної роботи дає можливість сформулювати достатньо цілісні уявлення про обраний ракурс роботи, його будову, інструментарій, способи інтерпретації отриманих результатів. Інтегрований характер предмету дослідження зумовив особливості розроблення його теоретико-методологічних засад, які у дисертації С.М. Галецького визначено чітко і достатньо обґрунтовано.

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу теоретичних і емпіричних методів наукового дослідження, серед яких найбільш продуктивними виявлено: *теоретичні*: аналіз філософської, соціологічної, психологічної, педагогічної, історичної, методичної літератури з метою обґрунтування теоретико-методологічних засад проблеми; систематизація та узагальнення досвіду використання сучасних ІКТ у процесі професійної підготовки; абстрагування, ідеалізація, моделювання для побудови авторської моделі формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій; логіко-структурний аналіз досліджувані проблеми; *емпіричні*: педагогічний експеримент з метою виявлення ефективності моделі формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов; опитування, тестування, аналіз виконання студентами самостійних творчих завдань – для визначення прояву показників комунікативної компетентності досліджуваних; експертне оцінювання форм, методів, засобів формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів і ролі інформаційно-комунікаційних технологій у процесі професійної підготовки; *статистичні*: методи математичної статистики для перевірки надійності й значущості отриманих результатів експериментальної роботи (критерій кутового перетворення Фішера). Вибір методів дослідження зумовлений визначеною метою й адекватний завданням, які розв'язує автор.

Отримані експериментальні дані та результати їх опрацювання вказують на ефективність розробленої моделі формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації підтверджуються результатами теоретичного та експериментального етапів дослідження, здійснених дисертантом, і загалом не викликають сумніву.

Дисертацію написано на належному науковому рівні. Здобувач володіє теорією проблеми і методами її дослідження. Позитивне враження справляє оформлення роботи, вміщені в ній табличні та графічні матеріали.

Зміст автореферату відображає зміст дисертації та досить повно висвітлює суттєві її аспекти, основні положення та висновки.

Рівень апробації результатів дослідження є також достатнім і підтверджується участю дисертанта у науково-практичних конференціях різного рівня.

5. Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Значення одержаних результатів для педагогічної науки визначається, насамперед, тим, що наукові здобутки С.М. Галецького, зокрема наукові і практичні засади формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій складають теоретичну і методичну базу для подальших досліджень з проблеми формування означеної компетентності майбутніх фахівців різних галузей діяльності.

Слід зазначити, що результати дослідження С.М. Галецького впроваджено в навчально-виховний процес Національного університету «Острозька академія» (довідка № 413 від 26. 11. 2019 р.); Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 10 від 17. 09. 2019 р.); Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 1/948 від 30. 08. 2019 р.); Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 461 від 23. 09. 2019 р.).

Важливим надбанням здобувача є також те, що матеріали його дослідницької діяльності стали основою для розробки авторського міждисциплінарного спецкурсу «Інформаційно-комунікаційні технології в діяльності викладача іноземної мови».

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Теоретичні положення, експериментальні дані, висновки можуть застосовуватися при плануванні й організації освітнього процесу у закладах вищої освіти, а також у подальших дослідженнях із проблем формування комунікативної компетентності фахівців різного профілю.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Дисертантом чітко окреслено науковий апарат дослідження. Дотично об'єкта та предмета правомірно визначено мету і завдання роботи, для розв'язання яких використані ефективні теоретичні, емпіричні та статистичні методи. Всебічне вивчення проблеми, стану її наукової розробленості надало змогу автору сформулювати термінологічний апарат дослідження, докладно проаналізувати значне коло теоретичних і практичних питань, зробити самостійні висновки. Усі композиційні частини роботи вирізняються

послідовністю та чіткою логікою викладу змісту, що засвідчує про сформованість у дисертанта дослідницьких умінь та наукової культури.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Логіка і послідовність викладу тексту дисертації відповідає вирішенню поставлених завдань дослідження.

У першому розділі – «Теоретико-методологічні засади формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов» – розглянуто методологічні основи проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів, представлено результати категоріально-понятійного аналізу проблеми дослідження, обґрунтовано ресурсні можливості ІКТ у процесі формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов.

Безумовною перевагою роботи вважаємо її потужне методологічне обґрунтування, що забезпечило прогностичність дослідження, валідність і репрезентативність його результатів.

Відзначимо належний рівень категоріально-понятійного аналізу проблеми дослідження, що дозволив автору науково грамотно надати визначення понять «комунікативна компетентність», «викладач іноземних мов», «інформаційно-комунікаційні технології» «формування комунікативної компетентності майбутнього викладача іноземних мов» тощо.

Акцентуємо увагу на тому, що структуру сучасних ІКТ у межах проблеми дослідження подано як єдність теорії інформації і комунікації, методів і засобів вирішення навчальних і професійних завдань. Ураховуючи переваги і недоліки засобів ІКТ у формуванні комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов, проаналізовано можливості інформаційно-комунікаційних технологій на рівні: *рецепції* (усного мовлення, аудіовізуального сприймання та читання); *продукції* (говоріння, писемного монологічного мовлення); *інтерації* (усного та письмового діалогу), *посередництва* (усної та письмової медіації).

У другому розділі – «Моделювання процесу формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій» – визначено змістову структуру комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов, обґрунтовано критерії, показники та рівні її сформованості; представлено результати моделювання процесу формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Дисертантом, на нашу думку, обґрунтовано визначено структуру комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов (з урахуванням традиційної, компетенційної та функціональної методологічних

позицій), що представлено в дослідженні в сукупності кількох компонентів, а саме: *цілемотиваційного* (окреслює вмотивоване володіння студентами іноземною мовою та сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями); *когнітивно-лінгвістичного* (відображає системні знання з іноземної мови та методики її викладання); *процесуально-технологічного* (визначає сутність комунікативних умінь, а також навичок володіння сучасними ІКТ у професійній сфері); *рефлексивно-оцінного* (забезпечує рефлексію рівня сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов).

Презентовано авторську критеріально-показникову систему експериментальної роботи: сформованість комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов (ціннісно-мотиваційна спрямованість студентів, рівень мовних знань і умінь, соціально-комунікативні навички); вплив інформаційно-комунікаційних технологій на процес формування комунікативної компетентності студентів (їх пізнавальну самостійність, рівень засвоєння технологічних умінь); вплив розробленої моделі на розвиток комунікативної компетентності (сукупність реалізованих форм, методів і засобів ІКТ, інноваційність досвіду підготовки майбутніх викладачів іноземних мов).

Зазначимо, що автор нешаблонно, креативно підійшов до представлення моделі формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій, системно встановлюючи зв'язки між усіма елементами. Однак, вважаємо доцільним включення до неї соціального замовлення.

У третьому розділі – «Експериментальна перевірка ефективності моделі формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій» – представлено програму та організацію експериментальної роботи, обґрунтовано методику впровадження моделі формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій, подано аналіз результатів формувального етапу експерименту.

За результатами дисертаційного дослідження автором запропоновано авторський міждисциплінарний спецкурс «Інформаційно-комунікаційні технології у діяльності викладача іноземної мови». Його метою визначено формування професійної, комунікативної, технологічної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов за допомогою сучасних ІКТ та вміння їх застосовувати у педагогічній діяльності. Тематичний зміст програми спецкурсу створено з урахуванням вимог ЮНЕСКО щодо структури ІКТ-компетентності вчителів; в ньому представлено теми, пов'язані з визначенням ролі інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, оцінюванням змісту курсу іноземної мови та можливостей ІКТ в її

викладанні, організацією та управлінням освітнім процесом засобами інформаційно-комунікаційних технологій, професійним розвитком викладача іноземної мови й здатністю використовувати ІКТ у своїй педагогічній діяльності.

Наведені у розділі експериментальні дані переконливо доводять, що реалізація моделі й методики формування комунікативної компетентності студентів засобами ІКТ у процесі формувального етапу експерименту забезпечила зростання творчого та конструктивного рівнів означеної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов.

У мовностилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення. Чітку логічну структурованість роботи забезпечують лаконічні висновки та узагальнення, систематизація матеріалу в таблицях та діаграмах після окремих масивів інформації.

Дисертацію та автореферат оформлено у відповідності до п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» щодо кандидатських дисертацій та інших інструктивних вимог МОН України щодо кандидатських дисертацій.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1. У науковій новизні доцільно зазначити, в чому саме полягає вдосконалення і подальший розвиток вказаних аспектів.

2. На с. 93 (п. 2.1.) викладено таку позицію автора: «На підставі аналізу ієрархії мотивів студентів до формування своєї комунікативної компетентності можемо дійти висновку, що домінуючим (смыслоутворюючим) мотивом цієї діяльності має стати стійка внутрішня мотивація, пов'язана з навчальною і квазіпрофесійною діяльністю студента магістратури – майбутнього викладача іноземних мов». Виникає питання про співвідношення понять «мотив» і «мотивація». Поняття «мотивація» є комплексним, утворюється групою мотивів. Згідно психології стабільні мотиви складають мотиваційне ядро. Тому вважаємо, що коректніше сказати так: «... Можемо дійти висновку, що мотиваційним ядром цієї діяльності має стати стійка внутрішня мотивація...».

3. На с. 94-95 (п. 2.1.) йдеться про двоєдину мотиваційно-діяльнісну модель формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами ІКТ (рис. 2.2), водночас у п. 2.3 обґрунтовується цілісна модель формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних

технологій. Виникає питання, як співвідносяться ці моделі. На нашу думку у першому випадку достатньо вказати на взаємозв'язок компонентів комунікативної компетентності, що обумовлює її формування.

4. В описі моделі формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій (п. 2.3.) характеристики блоків є нерівнозначними за обсягом. Наприклад, дуже детально висвітлено змістовий компонент, акцентовано увагу на спецкурсі. Цей аспект доцільно було б зосередити в методиці впровадження авторської моделі формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій (п. 3.2.), зокрема з огляду на те, що висновок про спецкурс знаходимо у висновках до третього розділу (с. 203). Логіка опису моделі спирається і на втілення методологічних підходів, і на послідовність блоків. Ідея цікава, але ускладнює сприйняття. До моделі бажано було б включити соціальне замовлення (рис. 2.3.).

5. Опис пілотажного дослідження викладачів і констатувального етапу дослідження сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов включений до п. 3.1. «Програма та організація експериментальної роботи». На нашу думку його краще було б представити окремим підрозділом як стан сформованості комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Висловлені зауваження, однак, не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження.

9. Повнота викладання результатів в опублікованих працях

Основні положення дисертації С.М. Галецького достатньо висвітлені в 15 публікаціях автора (11 – одноосібних), з яких 7 статей у фахових наукових виданнях України (зокрема, 6 публікацій у наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 2 статті в іноземних наукових періодичних виданнях, 6 статей та доповідей на наукових конференціях, у збірниках наукових праць. Наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно викладено в означених друкованих працях.

10. Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації

Структурна побудова і зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації,

наведені в авторефераті, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації С.М. Галецького.

11. Висновок

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих праць дає підстави зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження Сергія Миколайовича Галецького на тему «Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій» є завершеним, цілісним, самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення. У роботі отримано нові науково обґрунтовані результати, які дали змогу автору здійснити комплексне вирішення важливого актуального наукового завдання, що полягало в науковому обґрунтуванні, розробці та реалізації теоретичних і методичних основ формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

Враховуючи актуальність, новизну, значущість результатів дослідження для педагогічної науки й практики, дисертаційна робота «Формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій» заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07. 2013 року зі змінами та доповненнями згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08. 2015 р., № 1159 від 30.12. 2015 р., № 567 від 27.07. 2016 р., а її автор – Сергій Миколайович Галецький – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент -
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри
професійної та вищої освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Г. М. Романова